

Список використаної літератури:

1. Фрейд, З. (2010). *Неудобства культуры*. СПб.: Азбука-классика [російською мовою].
2. Левит, Л. З. (2013). *Уникальность эгоизм, личностная, нарциссизм: сходство и различия*. Педагогическое образование в России. (4) [російською мовою].
3. Walker, J. I. *The Philosophy of Egoism*. The Anarchist Library. URL: http://dwardmac.pitzer.edu/anarchist_archives/coldoffthepresses/walker/egoism.html [Англійською мовою].

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

УДК 159.92

Байдалюк Ірина Павлівна,

*Студентка спеціальності 053 «Психологія»
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»*

Анотація. У статті розглянемо особливості розвитку пізнавальних процесів у дітей з інтелектуальними порушеннями розглянемо далі. У дітей з інтелектуальною недостатністю більш ніж у їх нормотипових однолітків, виражені недоліки уваги: низька стійкість, труднощі розподілу уваги, складнощі з переключенням.

Ключові слова: розвиток пізнавальних процесів, діти з інтелектуальними порушеннями, психіка, увага, пам'ять, увага, мислення.

Актуальність дослідження: Статистика кількості дітей з психічними та інтелектуальними порушеннями кожного року зростає. Тому питання, пов'язані з вивченням розвитку дітей з порушенням інтелекту, відносяться до числа найбільш важливих. Розуміння особливостей психічного розвитку даної категорії дітей є важливою умовою для ефективної організації їх навчання та виховання.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми:

А. Р. Лурія, В. І. Лубовського, А. І. Мещерякова, М. С. Певзнер та ін., показали, що у дітей з інтелектуальними порушеннями є досить грубі зміни в умовно-рефлекторній діяльності, порушення процесів збудження і гальмування. Все це є фізіологічною основою для особливого психічного розвитку дитини, включаючи процеси пізнання і особистість в цілому. Особливості психіки дітей з порушенням інтелекту досліджували Л. В. Занков, В. Г. Петрова, Б. І. Пінський, С. Я. Рубінштейн, І. М. Соловйов, Ж. І. Шиф та інші.

Всі автори досліджень були одностайні в тому, що для дітей з інтелектуальною недостатністю характерним є недорозвинення пізнавальних інтересів, зниження пізнавальної діяльності на всіх етапах. В результаті ці діти отримують неповні, а часом спотворені уявлення про навколишній світ.

Мета наукової публікації: Розкрити та проаналізувати особливості розвитку пізнавальних процесів у дітей з інтелектуальною недостатністю і висвітлити необхідність досліджень по цій темі в умовах інклюзивної освіти.

Завдання статті: Проаналізувати теоритичні підходи по темі особливості розвитку пізнавальних процесів у дітей з інтелектуальною недостатністю та визначитись із необхідністю дослідити це питання більш детально в умовах інклюзивної освіти.

Методи та методики дослідження:

- 1) аналіз, синтез, узагальнення;
- 2) систематизація, інтерпретація ті інші методи.

Виклад основного матеріалу дослідження: Відомо, що при інтелектуальному порушенні недорозвиненим виявляється вже перша ступінь пізнання – сприйняття. Часто це відбувається через зниження слуху та/або зору. Але і в тих випадках, коли аналізатори збережені,

сприйняття дітей з інтелектуальною недостатністю відрізняється рядом особливостей (К. Вересотской, В. Петрова, Ж. Шиф).

Головними недоліками є порушення узагальненості та обсягу сприйняття. Діти вихоплюють окремі частини в заданому об'єкті, в прослуханому тексті, не відмічаючи іноді важливий для загального розуміння матеріал.

При порушеннях інтелекту сильно страждає мимовільна увага, проте переважно недорозвинена саме його довільна сторона. Це пов'язано з тим, що при виникненні труднощів діти даної категорії навіть не намагаються їх долати. Вони, як правило, просто припиняють роботу. Однак, якщо задачі цікаві і подаються від простого до складного, вони підтримують увагу дітей, не вимагаючи від них великої напруги. Слабкість довільної уваги проявляється у тому, що в процесі навчання відзначається часта зміна об'єктів уваги, неможливість зосередитися на якомусь одному об'єкті або одному виді діяльності.

Для дітей з порушенням інтелекту характерні труднощі сприйняття простору і часу, що заважає їм орієнтуватися в навколишньому середовищі. Часто навіть в 8–9-річному віці ці діти не розрізняють праву і ліву сторону, не можуть знайти в приміщенні школи свій клас, їдальню, туалет, помиляються при визначенні часу на годиннику, днів тижня, пір року тощо.

Сприйняття і увага нерозривно пов'язані з процесом мислення. Якщо учень сприйняв лише зовнішні сторони навчального матеріалу, не зрозумів головне, внутрішні залежності, то засвоєння і виконання завдання буде ускладнене.

Мислення є головним інструментом пізнання. Воно відбувається у формі таких операцій, як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстракція, конкретизація. Як показують дослідження (В. Г. Петрової, Б. І. Пінського, І. М. Соловйова, Ж. І. Шиф та ін.), всі ці операції у дітей з порушенням інтелекту недостатньо сформовані і мають своєрідні риси.

Особливості сприйняття та осмислення дітьми навчального матеріалу нерозривно пов'язані з пам'ятю. Основні процеси пам'яті – запам'ятовування, збереження і відтворення – у дітей з інтелектуальною недостатністю мають специфічні особливості. Вони краще запам'ятовують зовнішні, іноді випадкові візуальні ознаки, ними важче усвідомлюються і запам'ятовуються внутрішні логічні зв'язки.

У дітей даної категорії пізніше, ніж у нормотипових однолітків, формується довільне запам'ятовування. Як відзначають Л. В. Занков і В. Г. Петрова, слабкість пам'яті проявляється у труднощах не тільки у отриманні і збереженні інформації, а й у її відтворення, і в цьому їх головна відмінність від нормотипових однолітків.

Відтворення – процес дуже складний, що вимагає великої вольової активності та цілеспрямованості. У дітей з інтелектуальними порушеннями, у зв'язку з нерозумінням логіки подій, відтворення носить безсистемний характер. Незрілість сприйняття, невміння дітей даної категорії користуватися прийомами запам'ятовування і пригадування призводить до помилок при відтворенні.

Найбільші труднощі викликає відтворення словесного матеріалу. Також науковці відзначають у дітей з інтелектуальними порушеннями епізодичні провали в пам'яті. Вони пов'язані з перевтомою нервової системи через загальну її слабкість.

У дітей з порушенням інтелекту відзначаються і труднощі у відтворенні образів сприйняття – уявлень.

У своїх роботах А. Н. Леонтьєв відзначав, що дитина сприймає, запам'ятовує, розмірковує в процесі своєї діяльності. Розвиток психіки визначається життям і діяльністю дитини, особливо педагогічно організованою діяльністю. Спосіб життя дитини, і характер його діяльності, і система відносин, в якій відбувається діяльність, визначається тим, як відчувається дитиною навколишній світ, які стадії в своєму розвитку проходить дитина.

У галузі корекційного виховання, тобто формування у дітей з порушеннями інтелекту певних рис особистості, також орієнтуються на норми, встановлені у відповідності вимогам суспільства до соціальної поведінки людини з точки зору морально-естетичної та правової культури, але при цьому враховуються реальні можливості зазначеної категорії дітей у оволодінні такими (загальними) нормами.

При цьому слід підкреслити, що жорстка «стандартизація» виховної роботи взагалі, і в корекційній педагогіці зокрема, доцільна і можлива далеко не завжди, тому що особистість формується під впливом як цілеспрямованого виховання, так і внутрішнього саморозвитку, а також стихійних соціальних умов. Стандарти і норми у вихованні обов'язково мають реалізовуватися через індивідуальний підхід до особистості кожної людини, в тому числі з урахуванням типологічних та вікових особливостей.

Висновки: Отже, у дітей з інтелектуальною недостатністю порушені в тій чи іншій мірі всі вищі психічні функції, починаючи із сприйняття, знижений рівень уваги, також недорозвинені логічне мислення та пам'ять.

Перспективи подальших досліджень: В перспективах майбутніх досліджень, варто працювати над створенням діагностики та корекції рівня пізнавальної діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями зважаючи на зміни в умовах інклюзії.

Список використаної літератури:

1. Кривченко, Т. (2016). Нейротичні ускладнення у старших дошкільників як психолого-педагогічна проблема. *Ббк 74.10 я43 3-41 Редакційна колегія*, 83 [українською мовою].

2. Лурія А. Р. (2003) *Основи нейропсихології*. Видавничий центр «Академія», 384 [українською мовою].